

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 9.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.9.14>

УДК 351(477)

В. Д. Бондар,

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри інформаційно-документних комунікацій, Національний університет «Острозька академія»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2425-3884>

СТІЙКІСТЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВИЙ ПІДХІД

V. Bondar,

PhD in Public Administration, National University of Ostroh Academy

RESILIENCE OF TERRITORIAL COMMUNITIES IN UKRAINE: A SECURITY APPROACH

У статті здійснено комплексний аналіз понять «стійкість», «безпека», «стійкість громад»; обґрунтовано необхідність системного підходу до дослідження соціальних систем, зокрема територіальних громад, як складних адаптивних утворень. Метою статті є аналіз чинників, що визначають стійкість територіальних громад, з акцентом на безпековий вимір – як на локальному, так і на регіональному рівнях. Проаналізовано нормативно-правову базу, вітчизняні та іноземні наукові підходи до розуміння стійкості. Запропоновано використання методики оцінки загроз національній безпеці на

регіональному рівні для виявлення найбільш критичних викликів для територіальних громад. Зроблено акцент на значущості локальних управлінських практик, гнучких форм взаємодії органів місцевого самоврядування та військових адміністрацій, а також ролі системи ризик-менеджменту та навчання в забезпеченні стійкого функціонування громад у кризових умовах.

The article provides a comprehensive analysis of the concepts of "resilience", "security", and "community resilience"; it substantiates the need for a systemic approach to the study of social systems, in particular territorial communities, as complex adaptive entities. The article aims to analyse the factors that determine the resilience of territorial communities, emphasising the security dimension at the local and regional levels. The regulatory framework and domestic and foreign scientific approaches to understanding resilience are analyzed. A methodology for assessing threats to national security at the regional level is proposed to identify the most critical challenges for territorial communities. Emphasis is placed on the significance of local management practices, flexible forms of interaction between local governments and military administrations, and the role of the risk management system and training in ensuring the sustainable functioning of communities in crisis conditions. It was found that modern security challenges caused by a full-scale war, social transformations and systemic risks actualise the need to strengthen the resilience of territorial communities as the basis of the viability of the state. The analysis shows that the understanding of resilience in the context of public administration is multidimensional, combining the ability of systems to resist, adapt, transform and quickly recover. The security approach is critical in this process, as it allows not only the identification of the vulnerabilities of the social system but also the design of mechanisms to counter threats in a dynamic environment. A methodological approach to assessing security threats at the regional level confirms the feasibility of strategic threat analysis through the prism of three main dimensions: economic, social and environmental. This analysis allows for effective

planning of security measures at the local level and the formation of targeted management decisions. Learning, communication, risk management, and social cohesion become crucial in forming a long-lasting, viable, safe, and resilient community.

Ключові слова: *територіальна громада, стійкість, резильєнтність, адаптативність, умови невизначеності, безпека.*

Keywords: *territorial community, stability, resilience, adaptability, conditions of uncertainty, security.*

Постановка проблеми. Сучасні виклики, що постають перед українським суспільством – збройна агресія, внутрішні переміщення населення, енергетична нестабільність, кіберзагрози та економічні потрясіння – вимагають переосмислення ролі територіальних громад як базових осередків національної стійкості. Особливо актуальним є формування ефективної системи безпеки на місцевому рівні, здатної забезпечити життєстійкість громад у кризових умовах. Прикордонні регіони з активною соціально-економічною динамікою, стикається з унікальними викликами, що вимагають комплексного підходу до зміцнення стійкості її територіальних громад. У цьому контексті безпековий підхід виступає ключовим інструментом для аналізу потенціалу громад, виявлення вразливостей та розробки превентивних заходів реагування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стійкості, стійкості громад, резильєнтності суспільств та ін. все частіше висвітлюється в наукових розвідках з публічного управління, менеджменту та адміністрування складними системами, національної безпеки, психології, соціології та політології. Від 1973 р., коли К. Голлінг ввів поняття в науковий обіг описуючи «екологічну стійкість» як здатність *екосистеми* витримувати зовнішні впливи та зберігати свою основну структуру і функціонування після потрясінь [19]. Важливо підкреслити також те, що еколог порівняв та

протиставив поняття резильєнтності, поняттю «стабільність», тим самим врахувавши системність таких явищ як суспільство та його функціональну здатність до адаптації.

У сфері публічного управління до проблеми «стійкості» дослідники звертаються в контекстах: до теоретичних підходів до визначення поняття стійкості (Стойка В.С.), типологічних варіацій стійкості (соціальна, фінансова, політична та ін.) (Назаров М.С.), ролі стійкості у процесі стратегічного планування (Житник О.М.), механізмів стійкості (Грищенко І.М., Горбата Л.П.), безпекового виміру стійкості (Кулик А.) та ін. Актуалізація інтересу до проблеми стійкості визначається як тенденціями розвитку сучасної науки, і, зокрема, системного підходу та аналізу соціальних систем, так і величезним масивом даних та досвіду українців, який варто вивчати, осмислювати та імплементувати.

Формулювання цілей статті. Мета статті – аналіз чинників, що визначають стійкість територіальних громад, з акцентом на безпековий вимір – як на локальному, так і на регіональному рівнях.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим компонентом у процесі аналізу стійкості громади чи стійкості держави (також варто читати як «національної безпеки держави») є системний підхід. Означені соціальні об'єкти за сутністю є складними соціальними системами, що з однієї сторони ускладнює їх аналіз, з іншої – обумовлює його. Адже соціальна система – це *система елементів*, які сприяють самоорганізації та/чи дестабілізації елементів, характеризуються одночасно багат шаровістю та простотою організації, а також система *взаємозв'язків елементів*. Видово та типологічно соціальну систему можна поділити за сферою прояву суспільних відносин на економічну, політичну, соціальну, духовну; за рівнем організації на загальнодержавну, регіональну, галузеву, групову, об'єктову та ін.; за сферою діяльності на економічну, екологічну, технічну, інфраструктурну, сферу управління, безпекову та ін. [4, с. 267]. Саме системність в аналізі стійкості громад чи територій дозволяє врахувати всі можливі ризики та шляхи

вирішення кризових ситуацій, проаналізувати ті чинники, які не мають фатального впливу на систему, та ті механізми, які забезпечують стабільність та/чи адаптативність соціальної системи.

У сучасних дослідженнях з менеджменту та управління, поняття стійкість все частіше є визначальною характеристикою певної системи (держави, суспільства, громади), а в умовах невизначеності (у тому числі воєнних дій), – дискусія навколо резильєнтності стає домінантною. Термінологічно, під стійкістю в контексті складних соціальних систем, публічного (державного) управління розуміють:

- здатність *протистояти* небажаним впливам;
- здатність *адаптуватися* до зовнішніх подразників;
- здатність *підтримувати* *стале функціонування*;
- здатність держави *ефективно протидіяти* загрозам;
- здатність *передбачати та адаптуватися* до потенційно руйнівної події;
- здатність *поглинати (ризики)* та адаптуватися в мінливому середовищі;
- здатність *сприймати та/або швидко відновлюватися* після несприятливої(их) події(й) [15, с. 54–55].

Окрім того, стійкість як здатність складної системи залежить від способу її забезпечення:

- стійкість як здатність об'єкта;
- стійкість як процес досягнення результату;
- стійкість у контексті можливих змін;
- тимчасовість або постійність стійкості [4, с. 270].

Термін «стійкість» отримав своє визначення в нормативно-правових документах України. Так, Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає заходи правового режиму воєнного стану, що поширюються на стійкість критичної інфраструктури [7]. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» від 14 вересня 2020 р. запроваджує в державі національну систему стійкості, що передбачає:

- оцінку ризиків, своєчасну ідентифікацію загроз і визначення вразливостей;

- ефективне стратегічне планування і кризовий менеджмент, зокрема впровадження універсальних протоколів реагування на кризові ситуації та відновлення з урахуванням рекомендацій НАТО;

- дієву координацію та чітку взаємодію органів сектору безпеки і оборони, інших державних органів, територіальних громад, бізнесу, громадянського суспільства і населення у запобіганні й реагуванні на загрози та подоланні наслідків надзвичайних ситуацій;

- поширення необхідних знань і навичок у цій сфері;

- налагодження та підтримання надійних каналів комунікації державних органів із населенням на всій території України [17]. Важливою частиною Стратегії національної безпеки України є формування системи з розподілом «відповідальності її суб'єктів та державно-приватного партнерства» [17].

Указ Президента України від 26 серпня 2021 року «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України» доповнює поняття стійкості концептами сталого функціонування та відновлювальної рівноваги, що відповідає тенденціям законодавчого та функціонального визначення резильєнтності держави та суспільства у міжнародному праві. У цьому ж документі виокремлені типи можливих загроз для України: збройна агресія, економічний тиск, політична дестабілізація, кібератаки, дезінформація та ін. [18].

Сучасні дослідження у сфері публічного управління та адміністрування підтверджують визначені у Стратегії типи загроз, та, разом з тим, підкреслюють не лише здатності системи (в нашому випадку – держава та/чи територіальна громада) до адаптивності, а й умови її стійкості. Так, А. Кулик зазначає, що «втрата рівноваги системи може бути неповерненою, що свідчить про недостатність ресурсів у рівновазі, відновлювальних можливостей та пластичності. Внутрішня адаптація може дозволити системі повернутися до стану рівноваги, але з внесеними змінами. У кінцевому підсумку, система

може бути заздалегідь підготовлена до впливу негативних зовнішніх факторів таким чином, щоб уникнути втрати рівноваги» [8, с. 62]. Технічно, забезпечення рівноваги системи можливо завдяки «оптимальному розміщенню центру ваги», «пошуковій мінімальній силі, здатній довести до стану неповернення до початкового рівноважного стану», «поліпшення якості конструкції» чи «зміна форми конструкції задля уникнення слабких місць (аналог диверсифікації)» [9, с. 9–10]. І роки російсько-української війни показали високу адаптативність українського суспільства до негативного впливу зовнішніх факторів. Така адаптативність є показником гнучкості соціальної системи суспільства України, здатності до перерозподілу функціональних обов'язків, усвідомленої децентралізації та громадянськості суспільств (напр., організація територіальної оборони, забезпечення внутрішньо переміщених осіб, релокація підприємств). Проте варто розуміти, що поняття «стійкості», концептуально – це не лише про стабільність певної «конструкції» (*внутрішня характеристика*), а й адаптація до *зовнішніх впливів*. У цьому контексті «безпека (= стійкість) системи» – це прорахування всіх типів загроз та аналіз можливості системи їм протистояти. За таких умов, задля забезпечення стійкості громад та територій, на початку повномасштабної війни в Україні було прийнято рішення про формування місцевих військових адміністрацій і органів місцевого самоврядування, що дозволило «диверсифікувати» функції громад щодо забезпечення їх соціально-економічної стійкості.

Як зазначають автори аналітичної доповіді «Місьцеве самоврядування як чинник стійкості тилу», існує взаємозалежність між національною стійкістю та національною безпекою: «безпека є найвищим та найбажанішим станом системи. Поняття стійкості не вимагає забезпечення стану безпеки – тільки відновлення стану до початку дії негативних факторів. Тобто забезпечення стійкості є неодмінною, але не достатньою умовою забезпечення безпеки. Для забезпечення належного рівня безпеки, окрім забезпечення стійкості, треба досягти певних рівнів інших показників, таких, наприклад, як ефективність,

диверсифікованість, автономність» [9, с. 12]. Основна відмінність в цьому контексті полягає в процесуальності та послідовності двох процесів: безпека визначається *кінцевим* станом системи, а стійкість – гнучкістю, адаптативністю та змінністю системи (*динамічність*).

Приклад України в переосмисленні системи функціонування місцевих громад, в контексті прийняття стратегічних рішень задля збереження державності (безпековий підхід) та адаптації громад (резильєнтність) до управління в нових умовах дає позитивні результати. Як зазначено в аналітичній доповіді «Місьцеве самоврядування як чинник стійкості тилу», варто виділити три «режими взаємодії» органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) із військовими адміністраціями (далі – ВА):

- заміщення ОМС військовою адміністрацією;
- спільне управління громадою з боку ОМС і ВА;
- розширені повноваження ОМС із частковим підпорядкуванням військовій адміністрації вищого рівня [9, с. 46].

Таким чином, органи місцевого самоврядування сьогодні в надскладних умовах зберегли свою функціональність і керованість, а можливість варіювати режими взаємодії між різними системами управління лише посилюють їх адаптативність.

Разом з тим, російсько-українська війна «підсвітила» ті виклики, які стали найбільшою загрозою дестабілізації системи місцевого самоврядування:

- збереження ефективності системи органів та спроможності до повноцінного функціонування, їх інституційна стійкість;
- захист об'єктів критичної інфраструктури (забезпечення постачання продовольства, водопостачання, енергопостачання, постачання теплової енергії, стійке функціонування транспортних систем, кібербезпеки, захищеність та безперебійне функціонування інформаційних та комунікаційних послуг, забезпечення оборони та правопорядку, здатність системи охорони здоров'я функціонувати в умовах посилених навантажень);

- забезпечення системи цивільного захисту в умовах загрози чи виникнення надзвичайних ситуацій;
- спроможність провести евакуацію населення та ефективно реагувати на неконтрольоване масове переміщення людей у громаду;
- необхідність забезпечити інформування населення та реагування на ПСО та дезінформацію;
- збереження фінансово-економічної стійкості, зокрема, безперервність основних бізнес-процесів [13, с. 6].

За таких умов необхідне не лише планування на основі прогнозування можливих загроз, а й координація зусиль як на рівні органів державної влади та місцевого самоврядування, так і на рівні громадськості, окремих соціальних груп та інституцій, бізнесу враховуючи сильну комунікаційну стратегію.

Сучасний стан розвитку концепту «стійкості» все частіше апелює до системи управління ризиками, адже для системи окрім охарактеризованих вище гнучкості, адаптивності важливим є також і опір (*resistance*). На думку групи авторів на чолі із Т. Стешенко, система управління ризиками повинна охоплювати превентивні та реактивні механізми (класична модель в системі сучасного менеджменту):

«Превентивний блок – розроблення методології з управління ризиками з метою ідентифікації потенційних ризиків, вибір засобів та прийомів для управління ними, програму дій та контроль щодо їх зниження.

Реактивний компонент – забезпечення оперативного реагування на кризові ситуації, що включає як координацію дій місцевих органів влади, громадських об'єднань і бізнесу, так і використання адаптивних підходів для швидкого відновлення важливих функцій громади» [12, с. 199–200].

У цьому контексті слушним є доповнення авторами складових стійкості громад (системи місцевого самоврядування) окрім згаданих вище компонентів, таких як оцінка ризиків, запобігання, готовність, попередження, реагування, відновлення ще й концептуальною складовою – «навчання», що сприятиме подальшій самоорганізації систем та посилить її здатність до

відновлення чи трансформації. Більше того, автори статті переосмислюють навчання не лише як аналіз міжнародного досвіду та кадровий розвиток, а і як модернізацію управлінських процесів загалом [12, с. 200].

Слушним, при аналізі стійкості/безпековості соціальної системи є звернення до поняття «*пастки стійкості*» (Грищенко І. та Горбата Л.). Як зазначають автори, «під пастками стійкості розглядають виключні випадки, коли певна система (наприклад, територіальна громада чи держава) може бути слабкою (пастка недостатньої стійкості (бідності) – англ. *poverty trap*) або занадто стійкою (пастка опірності (жорсткості) – англ. *rigidity trap*). Обидва випадки унеможливають подальші зміни системи, її адаптування й розвиток з метою ефективного реагування на деструктивні впливи та загрози» [4, с. 269–270]. Ведення цього поняття дозволяє відстежувати дисбаланс системи, який послаблює її гнучкість, адаптативність, здатність до самоорганізації. Ба більше, дослідники підкреслюють, що в контексті аналізу складних систем, таких як суспільства, неможливо рівнозначно (дзеркально) використовувати терміни «стійкість» та «нестійкість», адже останній фактично позначає кінець, руйнування системи як такої.

Очевидною реальністю для українського суспільства за часів російсько-української війни стала згуртованість. І хоча у науковій літературі термін «соціальна згуртованість» ще не набув широкої популярності, все ж саме цілісність та спільна координація (згуртованість) зусиль громадськості навколо певного питання/проблеми дозволяє зберегти цілісність певної соціальної системи (політичної, економічної, культурної та ін.) та сприяти її подальшому сталому розвитку. Розуміння цієї тенденції відображено в стратегічних документах Ради Європи та Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр. [5]. На думку Л. Горбатої, до основних цілей соціальної згуртованості належать: забезпечення рівного доступу до прав, соціальної справедливості, соціального захисту, поваги до людської гідності та честі, прийняття різноманіття, права на всебічний розвиток особистості, солідарності та участі в суспільно-політичному житті [3, с. 43].

В умовах посилення стійкості територіальних громад в Україні зростає інтерес до розвитку безпекового середовища в регіонах. Вивчення наукової літератури дозволило визначити сучасну інтерпретацію терміна «безпекове середовище» (див. табл. 1).

Таблиця 1. Тракткування поняття «безпекове середовище» українськими науковцями

Автор	Зміст поняття	Рік
Троцько В., Чернозубкін І., Троцько Л.	Сукупність суб'єктів штучного чи природного походження, які становлять або можуть становити небезпеку національним інтересам окремої держави і для нейтралізації яких необхідне залучення (застосування) Збройних Сил та/або інших військових формувань України.	2010
Житник О. М.	Комплекс актуальних для певної географічної території факторів, що впливають на рівень державної та національної безпеки і створюють певний стан.	2018
Богданович В. Ю., Ільяшов О. А., Комаров В. С., Олексіюк В. В.	Геополітична, політико-дипломатична, воєнна, інформаційна та інші сфери, де зароджуються, існують, накопичуються або проявляються сприятливі умови або небезпечні явища, потенційні та реальні загрози реалізації національних інтересів, у яких держава реалізує свою політику національної безпеки, взаємодіє з міжнародними структурами безпеки, стратегічними партнерами, союзниками, військово-політичними та іншими інститутами та організаціями в інтересах забезпечення свого сталого розвитку в певному часовому інтервалі.	2021

Джерело: складено за [1, 6, 16]

Аналіз вмісту таблиці № 1 показує, що вітчизняні науковці визначають категорію «безпекове середовище» як складне багатокomпонентне поняття, що пов'язане з формуванням ризиків та загроз для втілення національних інтересів. Дослідник К. Бугайчук пропонує класифікувати безпекове середовище на зовнішнє та внутрішнє, акцентуючи, що «зовнішнє пов'язано з

умовами та факторами існування держави, які захищені від зовнішніх загроз, а в внутрішнє – з умовами та факторами існування держави, які захищені від внутрішніх загроз» [2, с. 116].

Моніторинг вітчизняних наукових праць показав, що для оцінювання безпекового середовища пропонується кілька методик. Серед них можна виділити: методику прогнозного оцінювання безпекового середовища, методику оцінювання зовнішнього безпекового середовища, методичний підхід до оцінки рівня загроз національної безпеки на регіональному рівні. Найцікавішою для нас є остання методика, адже вона дозволяє на прикладі окремих регіонів простежити стан безпекового середовища територіальних громад.

Методичний підхід до оцінки рівня загроз національної безпеки на регіональному рівні розроблений у 2019 р. науковцем А. Рубаном. Основне завдання методики полягає в ранжуванні рівня загроз у різних видах безпеки. Методика А. Рубана реалізується поетапно:

- 1) на першому етапі визначаються життєво важливі інтереси регіону;
- 2) на другому етапі виявляються загрози для кожного інтересу регіону;
- 3) на третьому етапі оцінюється рівень загроз безпеці регіону.

На завершальному етапі формується матриця еквівалентності регіональних загроз. За допомогою шкали Т. Сааті визначається пріоритетність тих чи інших небезпек з обрахуванням ваги та сили загрози для різних стратегічних інтересів регіону.

На основі проаналізованого методичного підходу можна визначити основні загрози для територіальних громад в умовах російського вторгнення в Україну. Джерелом для формування даних можуть бути: стратегії розвитку об'єднаних територіальних громад, фінансові документи, профілі регіонів України за економічним, екологічним та соціально-інституційним вимірами сталого розвитку та набори відкритих даних Державної служби статистики України. Таким чином, методичний підхід до оцінки рівня загроз національної

безпеки на регіональному рівні може стати дієвим методологічним інструментом для ухвалення безпекових рішень в громадах.

Висновки. Сучасні безпекові виклики, спричинені повномасштабною війною, соціальними трансформаціями та системними ризиками, актуалізують необхідність посилення стійкості територіальних громад як основи життєздатності держави. Проведений аналіз показує, що розуміння стійкості в контексті публічного управління має багатовимірний характер, поєднуючи здатність систем до опору, адаптації, трансформації та швидкого відновлення. Особливе значення в цьому процесі набуває безпековий підхід, що дозволяє не лише ідентифікувати вразливості соціальної системи, а й проектувати механізми протидії загрозам у динамічному середовищі.

Важливою частиною забезпечення стійкості виступає варіативність моделей взаємодії між органами місцевого самоврядування та військовими адміністраціями, що підсилює гнучкість системи управління на місцях.

Методичний підхід до оцінки рівня загроз безпеці на регіональному рівні підтверджує доцільність стратегічного аналізу загроз через призму трьох основних вимірів: економічного, соціального та екологічного. Це дозволяє ефективно планувати заходи безпеки на місцевому рівні та формувати адресні управлінські рішення.

Стійкість територіальних громад у безпековому контексті – це не лише результат внутрішньої спроможності, а й результат узгоджених дій різних суб'єктів: держави, громади, громадянського суспільства та бізнесу. Роль навчання, комунікації, ризик-менеджменту та соціальної згуртованості стає визначальною в процесі формування довготривалої, життєздатної, безпечної та стійкої громади.

Література

1. Богданович В. Ю., Ільяшов О. А., Комаров В. С., Олексіюк В. В. Підхід до оцінювання безпекового середовища в сучасних умовах ведення збройної боротьби. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних*

досліджень Національного університету України ім. Івана Черняхівського. 2021. № 2. С. 33–39.

2. Бугайчук К. Л. Безпекове середовище держави в контексті діяльності Міністерства внутрішніх справ України. *Право і безпека*. 2023. № 2. С. 111–120.

3. Горбата Л. П. Стійкість та соціальна згуртованість як основа сталого розвитку територіальних громад. *Публічне управління та соціальна робота*. 2024 № 2. С.40–45.

4. Грищенко І. М., Горбата Л. П. Територіальні громади: механізми забезпечення стійкості : монографія. Київ, 2024. 344 с.

5. Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 рр. та план заходів з її реалізації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-roki-ta-plan-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi> (дата звернення: 04.09.2025).

6. Житник О. М. Майбутнє безпекове середовище в контексті державного стратегічного планування. *Право та державне управління*. 2018. № 4. С. 144–149.

7. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 04.09.2025).

8. Кулик А. Стійкість територіальних громад як фактор зміцнення національної безпеки. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти*. 2024. № 2. С. 59–65.

9. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу : аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, В. О. Баранник, Н. В. Бахур та ін.] ; за ред. В. Г. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. 54 с.

10. Назаров М. С. Соціальна стійкість на рівні територіальних громад в умовах сучасних викликів. *Політикус : наук. журнал*. 2022. № 2. С. 54–59.

11. Рубан А. В. Державне управління у сфері національної безпеки України : дисертація кандидата наук з державного управління. Харків, 2019. 256 с.

12. Стешенко Т. В., Кречик А. С., Кривець О. В. Стійкість територіальних громад в Україні. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія «Право»*. 2025. Вип. 88. Ч. 1. С.197–202.

13. Стійкість громад: проблеми та рішення у прогнозуванні та реагуванні на кризи та загрози, спричинені повномасштабною війною. Звіт про дослідження KSE 2023 27 с.

14. Стратегія розвитку Рівненської області на період до 2027 р. (у новій редакції). URL: https://www.rv.gov.ua/storage/app/sites/11/2025/_%D0%A0%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B8_2027_%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA28022025%20%D0%A4%D0%86%D0%9D%D0%90%D0%9B%20%D0%86%D0%86.pdf (дата звернення: 04.09.2025).

15. Термінологічний словник-довідник у сфері національної стійкості [Упорядники: О. О. Резнікова, К. Є. Войтовський]. Київ : НІСД, 2024. 80 с.

16. Троцько В., Чернозубкін І., Троцько Л. Підхід до оцінювання безпекового середовища при вирішенні питань оборонного огляду. *Політичний менеджмент*. 2010. № 4. С. 113–122.

17. Указ Президента України «Про Стратегію національної безпеки України» №392/2020 від 14 вересня 2020 року. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 04.09.2025).

18. Указ Президента України від 26 серпня 2021 року № 448/2021 «Про Стратегію зовнішньополітичної діяльності України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> (дата звернення: 04.09.2025).

19. Holling C. S. Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*. 1973. № 4. P. 1–23.

References

1. Bohdanovych, V.Yu., Il'yashov, O.A., Komarov, V.S. and Oleksiyuk, V.V. (2021), “ Approach to assessing the security environment in modern conditions of conducting armed struggle”, *Zbirnyk naukovykh prats' Tsentru voyenno-stratehichnykh doslidzhen' Natsional'noho universytetu Ukrayiny im. Ivana Chernyakhovs'koho*, vol. 2, pp. 33–39.

2. Buhaychuk, K.L. (2023), “The security environment of the state in the context of the activities of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine”, *Pravo i bezpeka*, vol. 2, pp. 111–120.

3. Horbata, L.P. (2024), “Stability and social cohesion as the basis of sustainable development of territorial communities”, *Publichne upravlinnya ta sotsial'na robota*, vol. 2, pp. 40–45.

4. Hryshchenko, I.M. and Horbata, L.P. (2024), *Terytorial'ni hromady: mekhanizmy zabezpechennya stiykosti* [Territorial communities: mechanisms for ensuring stability], NUBiP of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), “State Strategy for Regional Development for 2021–2027 and Action Plan for its Implementation”, available at: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/regionalna-politika/strategichne-planuvannya-regionalnogo-rozvitku/derzhavna-strategiya-regionalnogo-rozvitku-na-2021-2027-roki-ta-plan-zahodiv-z-yiyi-realizaciyi> (Accessed 04 September 2025).

6. Zhytnyk, O.M. (2018), “Future Security Environment in the Context of State Strategic Planning”, *Pravo ta derzhavne upravlinnya*, vol. 4, pp. 144–149.

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine “On the Legal Regime of Martial Law”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (Accessed 04 September 2025).

8. Kulyk, A. (2024), “Stability of territorial communities as a factor in strengthening national security”, *Visnyk Dniprovs'koyi akademiyi neperervnoyi osvity*, vol. 2, pp. 59–65.

9. Potapenko, V.H., Barannyk, V.O. and Bakhur N.V. (2023), *Mistseve samovryaduvannya yak chynnyk stiykosti tylu* [Local self-government as a factor in the stability of the rear], NISD, Kyiv, Ukraine.

10. Nazarov, M.S. (2022), “Social stability at the level of territorial communities in the context of modern challenges”, *Politykus: nauk. zhurnal*, vol. 2, pp. 54–59.

11. Ruban, A.V. (2019), “State administration in the sphere of national security of Ukraine”, Abstract of Ph.D. dissertation, Public Administration, National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv, Ukraine.

12. Steshenko, T.V., Krechyk, A.S. and Kryvets', O.V. (2025), “Resilience of territorial communities in Ukraine”, *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho Natsional'noho Universytetu. Seriya «Pravo»*, vol. 88, pp. 197–202.

13. KSE (2023), Report “Resilience of communities: problems and solutions in forecasting and responding to crises and threats caused by a full-scale war”, available at: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/KSE-Institute-zvit-iz-doslidzhennya-Stii--kist-gromad.-Hanns-Final.pdf> (Accessed 04 September 2025).

14. Rivne Regional State Administration (2025), “Development strategy of the Rivne region for the period until 2027 (in the new edition)”, available at: https://www.rv.gov.ua/storage/app/sites/11/2025/_%D0%A0%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B8_2027_%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BA28022025%20%D0%A4%D0%86%D0%9D%D0%90%D0%9B%20%D0%86%D0%86.pdf (Accessed 04 September 2025).

15. Reznikova, O.O. and Voytovs'kyy, K.Ye. *Terminolohichnyy slovnyk-dovidnyk u sferi natsional'noyi stiykosti* [Terminological dictionary-reference in the field of national stability], NISD, Kyiv, Ukraine.

16. Trots'ko, V., Chernozubkin, I. and Trots'ko, L. (2010), “Approach to assessing the security environment when solving defense review issues”, *Politychnyy menedzhment*, vol. 4, pp. 113–122.

17. The President of Ukraine (2020), Decree of the President of Ukraine “On the National Security Strategy of Ukraine”, available at: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (Accessed 04 September 2025).

18. The President of Ukraine (2021), Decree of the President of Ukraine “On the Strategy of Foreign Policy Activities of Ukraine”, available at: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017> (Accessed 04 September 2025).

19. Holling, C.S. (1973), “Resilience and Stability of Ecological Systems”, *Annual Review of Ecology and Systematics*, vol. 4, pp. 1–23.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2025 р.